નાટક સમયસાર

શિબિર-૧૮ સંવર દ્વાર (છંદ ૧-૧૧)

પ્રવચન-૧ તા. ૨૧-૮-૨૫ સવાર

Episodes 191 - 193

Episode 191

આગમ અને અધ્યાત્મ

આગમ - અધ્યાત્મ

* આગમ ___________ અધ્યાત્મ

૧) જૈન ધર્મ જાણવો	- આત્માને જાણવો
૨) વિષય છ દ્રવ્ય	- સ્વ દ્રવ્ય (આત્મા)
૩) છ દ્રવ્ય	- હું ૭મું દ્રવ્ય
૪) જ્ઞેય હેય ઉપાદેય	- ઉપાદેય
૫) નિશ્ચય / વ્યવહાર	- શુદ્ધ નિશ્ચયનયની પ્રધાનતા
૬) ભેદ / સંજોગો	- અભેદ / અસંયોગી
૭) દ્રવ્ય / પર્યાય	- પર્યાયથી ભિન્ન દ્રવ્ય
૮) સંખ્યા અનંત	- એક
૯) વસ્તુવ્યવસ્થા સિદ્ધિ	- આત્મસ્વરૂપની સિદ્ધિ
૧૦) જિજ્ઞાસા સંતોષ	- પ્રયોજનભૂત
૧૧) પ્રેરણા of આત્મા	- પોષણ
૧૨) Eg. મોસંબી	- only રસ
૧૩) જડને પુદ્‌ગલ	- રાગને પણ પુદ્‌ગલ
૧૪) બીજાને પણ જીવ	- બીજાને અજીવ
૧૫) પુણ્ય-પાપ જુદાં	- સમાન
૧૬) હિંસા / killing	- હિંસા / ભાવમરણ

* આગમમાં અપ્રયોજનભૂત વાત કેમ છે?

૧) જૈન દર્શન સમજવા

૨) જિજ્ઞાસા સંતોષવા

૩) આદર કરવો

૪) સાધક - અધ્યાત્મને પ્રાથમિકતા

મિથ્યા તત્ત્વશ્રદ્ધા

* નવ તત્ત્વ

- જીવ અજીવનું = તત્ત્વનું જ્ઞાન
- બાકીનાં પાંચનું = understand મોક્ષમાર્ગ

* મિથ્યાદશાના કારણે જીવ-અજીવમાં ભૂલ

- હું આત્મા છું - અબોધ
- હું શરીર છું - મિથ્યાબોધ

* જીવની ભૂલ

- કાં તો પરમાં - કાં તો પર્યાયમાં
- દેહમાં - રાગમાં (અહં-મમભાવ)

* સુખ-દુઃખ - શું કારણ છે?

- ઉપાદાન-નિમિત્તનું contribution
- Eg. Mess - Accuse Blame Complain

* દારૂના નશામાં - માતાને પત્ની તેમ
મોહના નશામાં

- ભૂખ શરીરમાં - દુઃખ મનમાં - વેદન આત્મામાં
- ભૂખ + કષાય = દુઃખ

* અનાદિની બેહોશી + કુગુરુ થકી બેહોશી
(મિથ્યાત્વ) (મિથ્યાત્વ)

- આસ્રવ - સંવર - નિર્જરા - મોક્ષ બાબત
- Eg. ગંગામાં નહાવાથી મોક્ષ થાય - ફિસલ જાને સે હોતા હૈ
- આત્માની સંભાળ રાખવાથી થાય

* જે પ્રમાણે વેદે - તે પ્રમાણે ઉદય

- વ્યવહારદૃષ્ટિથી = અનુકૂળ (પુણ્ય) પ્રતિકૂળ (પાપ)
- સામગ્રી ખરાબ કે ભાવ ખરાબ

* રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાનને ખરાબ નથી માનતો

- પરિસ્થિતિને સારી-ખરાબ માને છે
- પરિસ્થિતિ because of અઘાતી કર્મો - આત્માને ઘાત નથી કરતી

* તપથી નિર્જરા - ઇચ્છારોધન

- ઉપવાસાદિ માત્ર તેમાં નિમિત્ત છે
- શુભાશુભ both are બંધ

Episode 192

છંદ ૧

પ્રતિજ્ઞા

આસ્રવનું વર્ણન કર્યું

* આસ્રવનો અધિકાર
  - જેમ હતો તેમ કહ્યો
  - યથાર્થ વર્ણન કર્યું

* રાગ-દ્વેષ-મોહ તે ભાવાસ્રવ

  કાર્મણ વર્ગણારૂપ પુદ્‌ગલોનું
  આકર્ષિત થવું તે દ્રવ્યાસ્રવ

* ક્રિયા તો ૧૩મા સુધી
  - નિરાસ્રવી at 4th
    મિથ્યાત્વની અપેક્ષાએ

* સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અવ્રતી છતાં નિરાસ્રવી
  - Means મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધી
    જ આસ્રવ

* સમ્યગ્દ્રષ્ટિનું ચારિત્ર
  - મિથ્યા ચારિત્ર નથી કહેવાતું
  - પણ અચારિત્ર કહેવાય છે

* સ્વરૂપસ્થિરતા જ ઇચ્છે
  - ફળની ઇચ્છા નહીં
  - Eg. ચક્રવર્તી સાથે લગ્ન - પછી ઝૂંપડી કેમ?

* Eg. ઝૂંપડીમાં રહેતો હોય
  - તોપણ 5 Star hospitalમાં
    રહેવાનું પસંદ ન કરે

* બન્નેના ભોગમાં તફાવત છે
  - Eg. રોગી - રુચિ ન હોવા છતાં
    ઔષધિસેવન (આસક્તિ વિના કર્મ ભોગવે)

* મિથ્યાત્વના સંવર પછી
  - અનુક્રમે અવિરતિ / પ્રમાદ / કષાય / યોગ
  - અજ્ઞાનીને નિર્જરા છે - નિર્જરાતત્ત્વ નથી
    કારણ કે નવો બંધ થતો રહે

હવે સંવરનું સ્વરૂપ

* હવે સંવરના સ્વરૂપનું વર્ણન
  - કરું છું તેને હે ભવ્યો
  - પ્રેમથી સાંભળો

* સંવર ધર્મ છે
  - તેનું સ્વરૂપ કહીશું
  - ધર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ કહીશું

* સંવર અધિકાર = ભેદજ્ઞાન અધિકાર
  - આત્મામાં વિકારની ઉત્પત્તિ રોકવી
  - અથવા અનુત્પન્ન હોવું

* શુદ્ધાત્માના આશ્રયથી
  - શાંતિ અને વીતરાગી પર્યાય હોવી
    તેનું નામ સંવર છે

* Eg. ૩૩ સાગર in સર્વાર્થસિદ્ધ
  - Do આત્મચર્ચા but
    ગુણસ્થાનક don't change

* Eg. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તિર્યંચ does લીનતા in આત્મા

  ગુણસ્થાનક changes from 4 to 5

* Eg. સ્વપ્ન / સત્ય - no difference

  Only આંખ બંધ - આંખ ખુલ્લી

  But જ્ઞાની feels world is a dream

* Eg. Sandcastles
  - અજ્ઞાની sees castles
  - જ્ઞાની sees sand

* Eg. Narsinh Mehta said
  - જાગીને જોઉં તો
    જગત દીસે નહીં

Episode 193

છંદ ૨

જ્ઞાનરૂપ સંવરને નમસ્કાર

સંવરને નમસ્કાર

* આસ્રવરૂપ યોદ્ધા

a) આત્માનું અહિત (ઘાતક) કરનાર
b) અધ્યાત્મથી રહિત (આત્માનુભવથી રહિત)
(શુભાશુભરહિત જ્ઞાયકભાવ)
અખંડપણે લોકોને ઢાંકી રહ્યો છે
- (મિથ્યાત્વ તૂટ્યું જ નથી)

* આસ્રવરૂપ મહા અંધકાર

- Eg. અખંડ ઈંડાની જેમ
જગતના બધા જીવોને
ઘેરી રહેલ છે

---

* તેનો નાશ કરવા માટે

a) ૩ લોકમાં ફેલાતા સૂર્ય
જેવો જેનો પ્રકાશ છે (ત્રણ લોક જાણવાવાળો)
b) અને જેમાં સર્વ પદાર્થો
પ્રતિબિંબિત થાય છે
c) અને પોતે જ બધા પદાર્થોના
આકારરૂપ થાય છે (જ્ઞેયાકારે પણ જ્ઞેયરૂપ નહીં)
(જાણે છે - તે રૂપ થતું નથી)

* તોપણ

- આકાશના પ્રદેશની જેમ
તેમનાથી અલિપ્ત રહે છે
- Eg. No ગંધ / colour / footprints remain

* તે જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય
શુદ્ધ સંવરના વેશમાં છે
(Because its પર્યાય)

તેવા પ્રકાશને અમારા પ્રણામ છે

---

* તેવા આસ્રવના વિસ્તારને
દૂર કરવા / ગળી જવા માટે

જેનો વિસ્તાર બ્રહ્માંડ જેટલો છે
એવું જ્ઞાન પ્રગટ થયું છે

આસ્રવ - સંવર

* આસ્રવના વિસ્તારને દૂર કરવા

જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય પ્રગટ થયો છે

* તે સર્વ લોકાલોકને પ્રગટ
કરનારો છે અને

બ્રહ્માંડને શોભા આપવાવાળો છે

* તેને (જેમાં) વિષે સર્વરૂપ ભાસે છે
તે સર્વરૂપે સર્વમાં દેખાય છે

અને સર્વ રૂપી વસ્તુથી
આકાશની પેઠે અલિપ્ત છે

* એવા વિજ્ઞાનરૂપી સૂર્યે

શુદ્ધ સંવરનું રૂપ ધારણ
કર્યું છે (ધરી આવ્યો છે)

* એવા સંવરને અમારા

દંડવત્ પ્રણામ / નમસ્કાર હો

---

* Eg. રામનો મહિમા બતાવવા
રાવણનો મહિમા બતાવ્યો

તેમ આસ્રવ પછી સંવરનો મહિમા

* સમ્યગ્જ્ઞાન થતાં - સંવર પ્રગટ થાય

- આસ્રવ નાશ થાય - નવો આસ્રવ પ્રગટ ન થાય
- શુદ્ધાત્માના સ્વીકારથી - સંવર પ્રગટે

* આસ્રવધારાનો નાશ થાય છે

- આકાશમાં સર્વ પદાર્થ છતાં
તેનાથી અલિપ્ત - તેમ સંવરદશા અલિપ્ત છે
- એવા આત્માની જેને રુચિ થઈ તેને દંડવત્ કરું છું

* આસ્રવનો નાશ કરવાનો છે

- સંવરને પ્રગટાવવાનો છે
- પણ સંવરને શુદ્ધાત્માથી ભિન્ન
માનવાનો છે